

Girişimci Kadınlar ve İş-Yaşam Dengesinin Sağlanmasında Engel ve Fırsatların Analizi

Zeynep OYURYÜZ^{1*}, Aydın GÜREL²

¹Siirt Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Siirt, TÜRKİYE

²Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Tekirdağ, TÜRKİYE

Geliş Tarihi/Received: 17.03.2015

Kabul Tarihi/Accepted: 25.03.2015

*Sorumlu Yazar/Correspondence: zeynepedu@gmail.com

Özet: Günümüzde gelişen teknoloji ve endüstrileşme ile birlikte her geçen gün iş hayatına katılan kadın sayısında artış olmaktadır. Ülkemizde ise kadınların girişimci olmalarını ve iş sahibi kadınların işletmelerinin devamlılığını engelleyen birçok sorun bulunmaktadır. Bu bağlamda; Tekirdağ'da işletme sahibi olan kadınların iş-yaşam dengesi kurabilmeleri ile ilgili olası engel ve fırsatları tespit etmek üzere tarım ve tarıma dayalı sektörlerde işletme sahibi olan kadınların girişimcilik ve iş hayatında kadın olmak ile ilgili 22 farklı yargıya katılma düzeyleri değerlendirilmiş ve faktör analizi ile bulgular gruplandırılmıştır. İndirgenen faktörlere göre; kadınların iş-yaşam dengesi sağlamada engel veya fırsat olabilecek 6 faktör grubu tespit edilmiştir. Analiz sonucunda yargıların faktör gruplarına dağılımı değerlendirilerek; "kişilik özellikleri, zaman darlığı, medeni durum, cinsiyete dayalı roller, sosyal pozisyon ve iletişimsel özellikler" başlıkları oluşturulmuş ve bu faktörlerin girişimci kadınların iş-yaşam dengesi kurmalarında engel veya fırsat olabilirliği yorumlanmıştır. Girişimci kadınların iş hayatı içinde kalıcı olabilmeleri için kendilerini ve işletmelerini sürekli geliştirmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda meslek odaları ve üniversiteler gibi kurumlar tarafından kadınların iş-yaşam dengesi kurmalarını sağlayacak yöneticilik özellikleri kazanma, motivasyon sağlama, organize olabilme, zamanı etkin kullanma, sorunlar karşısında çözüm üretebilme, denetim kabiliyeti kazanma gibi konularda kişisel gelişim eğitimleri verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, kadın, iş-yaşam dengesi, Tekirdağ

Entrepreneurial Woman and Analysis of Barriers and Opportunities Ensuring the Work-Life Balance

Abstract: Today, there is an increase in the number of women participating in working life with the result of developing technology and industrialization. In our country, there are still many problems that prevent women to become business owners and business owners to continue their business. In this context; potential barriers and opportunities associated with women who could establish a business owner's work-life balance has been identified in Tekirdağ. Women business owners in the sectors of agriculture and agro-based entrepreneurship and participate in 22 different comments associated with being a woman in business levels were evaluated and findings were grouped by factor analysis. According to the reduced factor; ensuring women's work-life balance of barriers or opportunities that may be 6 groups of factors have been identified. In evaluating the distribution of the factor group analysis; "personality characteristics, time constraints, marital status, gender roles, social position and communicative features" titles were created. The factors of entrepreneurial women's work-life balance have been interpreted to establish the feasibility of barriers or opportunities. For the continuity of business life of women, entrepreneurs are required to continuously improve themselves and their business. In this context, to establish a women's work-life balance training should be provided by the universities and professional chambers. Personal development trainings such as; management skills, motivation, organization, efficient use of time, gain control capability, produce a solution in the face of challenges should be given by the institutions.

Keywords: Entrepreneur, woman, work-life balance, Tekirdağ

1. Giriş

Son yıllarda dünyada ve ülkemizde büyük bir atılım içinde olan kadınlar iş hayatı içinde var olduklarını gösterme mücadelesi içine girmişlerdir. İş hayatı içindeki kadınlar sahip oldukları yetenek ve beceriyi kullanabilme, kendi işinin patronu olma, bağımsız çalışma, esnek çalışma saatleri vb. sebeplerden dolayı kendi işlerini kurmayı tercih etmektedirler. Sosyo-kültürel alt yapıdaki değişmelerin kadını iş hayatına itmesi, öğrenim düzeylerinin yükselmesi, özel sektörün çalışma şartlarının zorluğu, ücretli ve maaşlı çalışma yerine büyük ölçüde kişisel birikimlerini kullanarak kendi işinin patronu olma duygusu, kadınlara ait girişimlerin giderek çoğalmasına etken olmaktadır (Şekerler, 2006).

Girişim, yenilik yapmak ve yaratıcılık kavramlarıyla bütünleşen bir olgudur. Girişimci mal ve hizmet üreten, zarar riskini göze alarak sahip olduğu sermayeyi yatırıma dönüştüren kişidir. Girişimcilik ise yeterli çaba ve zamanla birlikte finansal, fiziksel ve sosyal risklere katlanarak yeni değer yaratma sürecidir (Tutar ve Küçük, 2003). Girişimcilik yeni bir işin başlatılması için gerekli kaynakların sağlanması ve bu işle ilgili risk ve kazançların kabul edilmesidir. Kadın girişimci; ev dışı mekânda kendi adına kurduğu bir iş yeri olan, bu iş yerinde tek başına veya istihdam ettiği diğer kişilerle çalışan, herhangi bir mal veya hizmetin üretilmesi faaliyetlerini yürüten, pazarlayan ve satışını yapan, işi ile ilgili olarak ilişkiye girmesi gereken kişi, örgüt, kurum ve kuruluşlarla kendi adına ilişki kuran, işinden elde ettiği kazancın yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olan kadındır (Tekin, 2005).

Ülkemizde kadın girişimcilerin sayısı gün geçtikçe artmasına rağmen diğer gelişmiş ülkelerdeki düzey henüz yakalanamamıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2013 yılı verilerine göre Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçları incelendiğinde, Türkiye genelinde işveren olarak çalışanlar içinde kadınların oranı bir önceki yıla göre 0.5 puan artış ile % 8, erkeklerin oranı ise 0.5 puan azalış ile % 92 olduğu görülmektedir. TÜİK verilerinden yapılan hesaplamalar doğrultusunda 2009-2014 yılları arasındaki beş yıllık dönemde erkek girişimci sayısında % 1.7 düşüş ile 19 bin azalma, kadın girişimci sayısında ise % 42 yükseliş ile 32 bin artma tespit edilmiştir (Anonim, 2015). Türkiye’de 2009 yılında 77 bin kadın girişimci varken günümüzde bu sayı ülke tarihinde ilk defa 100 bini geçmiştir. Veriler küresel krizin yaşandığı 2009-2010 yıllarında erkek girişimci sayısında azalma, buna karşılık kadın girişimci sayısında ise artışın yaşandığını bu eğilimin

ekonomik kriz dönemlerinde hane gelirlerinde yaşanan düşüşü ikame etmek amacıyla kadınların iş ve iş gücü piyasasına daha yoğun şekilde katıldığını göstermektedir. Türkiye’nin toplumsal yapısı kadınların karşılaştıkları fırsatlardan daha çok engeller nedeni ile girişimci olamadıkları ya da girişimlerini kurduktan sonra devamlılığını sağlayamadıklarını göstermektedir. Türkiye’de girişimci kadınların iş-yaşam dengesi kurmalarına yardımcı olacak çözüm önerilerinin anlaşılır bir şekilde tanımlanması için Tekirdağ’da girişimcilik faaliyetlerini yürüten kadınların iş-yaşam dengesi sağlamada karşılaştıkları engel ve fırsatları tespit etmek ve iş sahibi kadınların işletmelerinin devamlılığını sağlamak için olası engellerin aşılması amacı ile çözüm önerileri üretmek gerekmektedir.

Girişimci kadın sayısının artması ile ilgili son yıllarda yürütülen kampanyalar ve yapılan araştırmalar incelendiğinde iş hayatındaki kadınların sorunları üzerinde önemle durulduğu görülmektedir. Rey-Marti ve ark. (2015) girişimci kadının işletmesinin varlığını sürdürebilmesi için iş-yaşam dengesi kurmasını, iş becerilerini geliştirmesini, risk eğilimini, daha fazla kazanma arzusunun ve çalışanları ile olan ilişkisini analiz etmiş, iş-yaşam dengesi kurmayı başarabilmiş ve çalışma hayatında risk alma eğilimi gösteren kadınlarda başarı oranının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ismail (2014) başarılı kadın girişimcilerin sahip oldukları özellikler, beceriler ve yetkinlikleri karşılaştırmış ve kadın girişimcilere ait temel özelliklerin; başarıya güdüsüne sahip olmak, zorluklara dayanıklılık, sosyal hayatın içinde yer almak, risk alma eğilimleri göstermek ve pazar ihtiyacını karşılamak olduğunu belirtmiştir.

Edralin (2012) girişimci kadınların uzun çalışma saatleri ve iş yükü fazlalığı sebebiyle yorgunluk, stres gibi sağlık sorunlarından olumsuz etkilendiklerini tespit etmiştir. Filipinli kadınların iş-yaşam dengesini sağlayabilmeleri için stres yönetimini öğrenmeleri gerektiği belirtilmiştir. Soysal (2010) araştırmasında kadın girişimcilerin sosyal ve kültürel hayatlarında azalma olduğunu ifade etmiştir. Bu yüzden kadınların aile içi rollerinde aksamalar olduğunu, daha yoğun ve yorgun olduklarını ve ev işlerine yetişemediklerini de vurgulamıştır. Meeder (2007)’in araştırmasına katılan kadın girişimcilerin dörtte biri kırsal ortamda kendi işlerini yapıyor olmalarının olumsuz etkisinin olmadığını daha çok aile gelirine katkıda bulunmak, kar sağlamak ve başkalarına istihdam koşulları oluşturmak için girişimcilik faaliyetlerinde bulduklarını ifade etmişlerdir. Başarıya götüren en önemli üç faktör

ise; çok çalışmak, deneyim sahibi olmak, tutku ve istekleri gerçekleştirmek olarak ifade edilmiştir.

Ecevit (2007) kamu kesiminden ve sivil toplumdan çeşitli paydaşların kadın girişimciliği ile ilgili bir mekanizma oluşturulmasını önermiştir. Bu mekanizma bir karar organı olarak çalışması, kadın girişimciliği projeleri ve etkinliklerinin uygulanmasını saha düzeyinde yönlendirilmesi öngörülmüştür. Aynı mekanizmanın veri toplamak, program ve proje dökümü çıkarmak üzere bir enformasyon ve iletişim merkezi olarak hareket edebileceği ve birbirinden bağımsız proje ve örgütlenmeleri birbiriyle ilişkilendirebileceği ifade edilmiştir. Finlay (2008) iş-yaşam dengesi modeli oluşturmak için kullanılan organizasyon içerikli becerilere örnek olarak; planlama, etkili iletişim, kişiler arası ilişki kurma, dua ve rahatlama teknikleri verilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre iş-yaşam dengesi kurmak için; iyi bir dinleyici olmak, çalışan diğer kadınlardan öğrenmek, çok çalışmaktan korkmamak, kadın girişimcilerin deneyimleri konusunda araştırma yapmak, okumak, hata yapmaktan korkmamak, tutkulu olmak, enerjik olmak ve fedakâr olmak gerekmektedir. Toplumun kadın girişimci kavramına yüklediği anlam ve bu bağlamda şekillenen girişimci kişilik özellikleri kadınlar açısından önem arz etmektedir.

Bu araştırma ile Tekirdağ'da tarım ve tarıma dayalı sektörlerde girişimcilik faaliyetlerini yürüten kadınların iş-yaşam dengesi kurarken karşılaştıkları engel ve fırsatları tespit edip çözüm önerileri üretmek, doğru politikalar ve sürdürülebilir projelerin oluşturulmasına ışık tutmak hedeflenmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Araştırma materyali birincil ve ikincil veri kaynaklarından toplanmıştır. Mevcut durumun ortaya konulması amacıyla yapılan betimleyici ve nitel araştırma ile girişimci kadınların iş-yaşam dengesi sağlarken karşılaştıkları engel ve fırsatlar analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda literatürler ve genel bilgiler derlenmiş ve gözlem, mülakat, anketler yoluyla elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Anket uygulanacak girişimci kadınlar seçilirken Tekirdağ'daki tarım ve tarıma dayalı sanayi kollarında faaliyet gösteren işletmeler araştırılmıştır. Bu bağlamda; tarımsal üretim, gıda maddeleri üretimi, gıda maddeleri pazarlaması yapan, tarıma dayalı sanayi kollarında faaliyet gösteren, yeme, içme ve sigortacılık gibi tarım ile bağlantılı hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren işletmeler araştırma kapsamına alınmıştır.

2.2. Yöntem

Araştırma iki farklı meslek odası mensubu kadın girişimcilerin değerlendirilmesini kapsamaktadır. Tekirdağ ili Ticaret ve Sanayi Odaları ile Esnaf ve Sanatkarlar Odaları'na bağlı girişimci kadın işletmelere ulaşıp, girişimcilik faaliyetlerini aktif olarak yürüten kadınların iş-yaşam dengesi kurarken karşılaştıkları engel ve fırsatları tespit etmek için merkez ve ilçe odaları ile Tekirdağ Kadın Girişimciler Kurulu yetkililerinden bilgi toplanmıştır. Oda yetkililerinden aktif olarak çalışan kadın girişimcilerin tespit edilip, araştırma kapsamına alınacak girişimci kadın işletmeleri temin edilmiştir. Ancak her ne kadar veriler işletme sahiplerini kadın olarak gösteriyor olsa da araştırıldığında işletme yöneticisinin kadının eşi veya akrabası olarak karşımıza çıkması gerçek kadın işletmelerin tespitinde İz Sürme (Tracer) Yönteminin (Hornby ve Symon, 1994) kullanılmasına sebep olmuştur. İz Sürme Yöntemi ile araştırmaya katılan gerçek kadın girişimcilerin tanıdıkları veya bildikleri kadın girişimcilere yönlendirmeleri doğrultusunda diğer gerçek kadın girişimcilere ulaşılabilmiştir. Araştırma sahası olan Tekirdağ ilindeki kadın girişimcilere uygulanan anketlerin ilçelere göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. Tablo 1'den de görüleceği üzere; anketlerin % 27'si Çorlu, % 19.8'i Çerkezköy, % 18'i Merkez ilçe, % 8.1'i Malkara, % 6.3'ü Hayrabolu, % 6.3'ü Saray, % 6.3'ü Muratlı, % 4.5'i Şarköy ve % 3.6'sı Marmara Ereğlisi olmak üzere toplamda 111 girişimci kadın ile görülmüştür.

Tablo 1. Anket uygulanan işletmelerin meslek odaları ve ilçelere göre dağılımı

İlçe	Meslek odaları		Toplam	%
	Ticaret ve Sanayi Odaları	Esnaf ve Sanatkarlar Odaları		
Çorlu	27	3	30	27.0
Çerkezköy	7	15	22	19.8
Merkez	15	5	20	18.0
Malkara	6	3	9	8.1
Hayrabolu	3	4	7	6.3
Saray	-	7	7	6.3
Muratlı	-	7	7	6.3
Şarköy	-	5	5	4.5
M. Ereğlisi	-	4	4	3.6
Toplam	58	53	111	100.0

2.2.1. Faktör analizi

Yöntem sürecinin son aşamasında anket sonucu elde edilen verilerin analizleri ve analiz sonuçlarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu aşamada istatistikî analiz tekniklerinden faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Faktör analizi, aynı yapıyı ölçen çok sayıda değişkenden az sayıda ve

tanımlanabilir nitelikte anlamlı değişkenler elde etmeye yönelik çok değişkenli bir istatistiktir. Davranış bilimlerinde duyuşsal bir özelliği, kişilik ve gelişim gibi pek çok özellikleri ölçmek amacıyla geliştirilen araçların yapı geçerliği faktör analizi kullanılarak incelenebilir (Büyüköztürk, 2002). Faktör analizi sonucunda kadınlara yöneltilen 22 yargı iş-yaşam dengesi sağlamada engel veya fırsat olabilecek 6 faktöre indirgenmiştir. Bunlar faktör yüklerine göre sırasıyla; kişilik özellikleri, zaman darlığı, medeni durum, cinsiyete dayalı roller, sosyal pozisyon ve iletişimsel özellikler şeklinde adlandırılmıştır. Girişimci kadınların iş-yaşam dengesi kurmalarında en önemli faktör grubu olarak tespit edilen kişilik özelliklerinin engel ve fırsat olabilirliği irdelenmiştir.

2.2.2. Anket formunun güvenilirlik analizleri

Girişimci kadınlar üzerine yapılan araştırmada kullanılan anket formunun anlamlı sonuçlar verebilmesi için kullanılan ölçeklerin güvenilirlik boyutunun araştırılması gerekmektedir. Güvenilirlik aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki tutarlılık olarak ifade edilmektedir (Nakip, 2006). Diğer taraftan güvenilirlik bir ölçümün hatadan bağımsız kalma derecesini de göstermektedir. Bir ölçümün güvenilirliği çeşitli yöntemlerle bulunmaktadır. Benzer çalışmaların birçoğunda olduğu gibi bu araştırmada da Cronbach's Alpha güvenilirlik testi (Nunnally, 1978) kullanılmıştır. Testteki güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasında yer almaktadır. Nunnally (1978) bir ölçeğin güvenilir olarak kabul edilebilmesi için bu katsayının 0.70 ya da daha büyük değerde olması gerektiğini vurgulamıştır. Anket formu içerisinde yer alan iş-yaşam dengesi sağlamada engel ve fırsatların analizi ile ilgili ölçeklere Cronbach's Alpha testi SPSS kullanılarak uygulanmıştır. Testin sonunda kadın girişimcilerin iş-yaşam dengesi kurmaya çalışırken karşılaştıkları engel ve fırsatların önem derecelerine ait ölçeğin alfa katsayısı 0.73 olarak bulunmuştur.

3. Bulgular ve Tartışma

Tekirdağ'daki girişimci kadınların iş-yaşam dengesini kurarken karşılaştıkları engel ve fırsatları tespit etmek üzere 22 farklı yargıya katılım düzeyleri 5'li likert ölçeği uygulanan anket cevapları ile değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerin daha belirgin faktörlere indirgenmesini sağlamak üzere faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi ile girişimci kadınların iş-yaşam dengesi ile ilgili yargılar hususunda temel belirleyiciler ve belirlemedeki ağırlıkların saptanması planlanmıştır. Faktör analizine başlamadan önce kullanılacak değişkenlerin faktör analizi

uygulamaya elverişli olup olmadığını belirlemek üzere Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ölçümü yapılmıştır. KMO test sonucu 0.55 olarak hesaplanmıştır. KMO değeri 0.9'larda çok iyi, 0.8'lerde iyi olarak kabul gördüğu varsayımıyla çalışmada elde edilen 0.557'lik KMO test değeri nispeten ideal olarak değerlendirilmiştir.

Barlett's Test of Sphericity değeri değişkenlerin birbirleri ile korelasyon gösterip göstermediklerini sınırlar ve kullanılan verilerle faktör analizi yapmanın uygun olup olmadığını gösterir. Faktör analizinin ana hedefi çok sayıdaki değişkeni aza indirmektir. Yapılan analiz sonucunda her faktöre bir isim verilir. Faktörü oluşturan değişkenler faktörün isimlendirilmesinde etkili olur (Nakip, 2006). Kadın girişimcilerin anketteki yargılara verdikleri cevapların analizi sonucunda kadınların iş-yaşam dengesi kurarken karşılaştıkları engel ve fırsatları etkileyen yargılar (Tablo 2) 6 faktöre indirgenmiştir. Bu faktörler;

Faktör 1 (Kişilik özellikleri): Tanımlanan faktör toplam varyansın % 19.27'sini açıklamaktadır. Faktör, 4 değişkenle ifade edilmektedir. Kadın girişimcilerin erkek girişimcilere göre daha hırslı oldukları ve işlerini daha titiz ve özen göstererek yaptıkları ancak erkek girişimciler risk alabildikleri için işlerini büyütmede daha başarılı oldukları ve iş hayatının sorunlarıyla daha iyi baş edebildikleri yargıları aynı faktör altında toplanmıştır.

Faktör 2 (Zaman darlığı): Tanımlanan faktör toplam varyansın % 16.91'ini açıklamaktadır. Faktör, 4 değişkenle ifade edilmektedir. Girişimci kadınların evli ve çocuklu olmaları, çocukları büyüttükten sonra çalışmaları gerektiği, kadın çalışıyor ise erkeğin ev işlerine yardım etmesi ve kadın çalışmıyor olsa bile erkeğin ev işlerine yardım etmesi gerektiğine dair yargılar, kadınların iş ile aile hayatını bir arada yürütmeleri ile ilgili sorunları vurgulayacak şekilde aynı faktör altında toplanmıştır.

Faktör 3 (Medeni durum): Tanımlanan faktör toplam varyansın % 16.33'ünü açıklamaktadır. Faktör, 4 değişkenle ifade edilmektedir. Kadınların çocuk sahibi olduktan sonra çalışmamaları gerektiği, çalışan kadının eşini ve çocuklarını ihmal edeceği, ev işlerini aksatacağı ve aile hayatında mutsuz olacağı yargıları toplumda evli ve çocuk sahibi olan kadın girişimcilerin özelliklerini yansıtacak şekilde aynı başlık altında toplanmıştır.

Faktör 4 (Cinsiyete dayalı roller): Tanımlanan faktör toplam varyansın % 12.03'ünü açıklamaktadır. Faktör, 4 değişkenle ifade edilmektedir. Kadınlar için girişimci olmak

Tablo 2. Girişimcilik ile ilgili engel ve fırsatların faktör analizi

Faktörler ve değişkenler	Faktör yükleri	Varyans (%)	Öz değerleri
Faktör 1-(Kişisel özellikler)		19.27	3.681
Kadın girişimciler erkek girişimcilere göre daha hırslıdır	0.483		
Erkekler risk alabildikleri için işlerini büyütmede başarılıdır	0.840		
Kadınlar girişimciliğin sorunlarıyla erkekler kadar iyi baş edemez	0.620		
Kadın girişimciler işlerini daha özenli ve titiz yapar	0.889		
Faktör 2-(Zaman darlığı)		16.91	3.22
Kadın çalışmıyor olsa bile erkek ev işlerine yardım etmelidir	0.517		
Kadın girişimciler çocukları büyüdükten sonra çalışmalıdır	0.634		
Kadın çalışıyor ise erkek ev işlerine yardım etmelidir	0.762		
Evli ve çocuklu olmak girişimciliğe engeldir	0.800		
Faktör 3-(Medeni durum)		16.33	3.124
Kadınlar çocuk sahibi olduktan sonra çalışmamalıdır	0.807		
Girişimci kadın eşini ve çocuklarını ihmal eder	0.776		
Girişimci kadın ev işlerini aksatır	0.778		
Girişimci kadın aile hayatında mutsuz olur	0.721		
Faktör 4-(Cinsiyete dayalı roller)		12.03	2.245
Kadınlar için girişimci olmak erkeklere göre daha zordur	0.802		
Girişimci kadına toplumda iyi gözle bakılmaz	0.623		
Kadınların çalışması aileye sadece ek gelir sağlar	0.670		
İş dünyasında erkek egemenliği vardır	0.818		
Faktör 5-(Sosyal pozisyon)		8.12	2.041
Kadınlar ailede maddi ihtiyaç varsa çalışmalıdır	0.564		
Kazancının eşiminkinden fazla olması huzursuzluk verir	0.590		
Kadınlar çalışmaktan vazgeçmemelidir	0.622		
Kadın girişimciler toplumda saygınlık kazanır	0.743		
Faktör 6-(İletişimsel özellikler)		7.27	1.669
Kadın girişimciler çalışanlarıyla daha iyi iletişim kurar	0.761		
Kadın erkeğe oranla dış dünya ile ilişkilerinde daha zayıftır	0.706		

KMO: 0.557, Barlett's testi: 704.903, p<0.000

erkekler göre daha zordur, iş dünyasında erkek egemenliği vardır, girişimci kadına toplumda iyi gözle bakılmaz ve kadının çalışması aileye sadece ek gelir sağlar yargıları cinsiyete dayalı ayrımcılığı ortaya koyacak şekilde aynı başlık altında toplanmıştır.

Faktör 5 (Sosyal pozisyon): Tanımlanan faktör toplam varyansın % 8.12'sini açıklamaktadır. Faktör, 4 değişkenle ifade edilmektedir. Kadınların çalışmaktan vazgeçmemeleri gerektiği, çalışan kadının toplumda saygınlık kazanacağı ancak

ailenin maddi ihtiyacı var ise kadının çalışabileceği ve erkekten fazla kazanç sağlamanın huzursuzluk vereceği yargıları kadının toplumdaki sosyal pozisyonunu ortaya koyacak şekilde aynı başlık altında toplanmıştır.

Faktör 6 (İletişimsel özellikler): Tanımlanan faktör toplam varyansın % 7.27'sini açıklamaktadır. Faktör, 2 değişkenle ifade edilmektedir. Kadın girişimcilerin erkeklere oranla dış dünya ile ilişkilerinde daha zayıf olduğu ancak kadının çalışanları ile daha iyi iletişim kuracağı

yargıları girişimci kadının iletişimsel özelliklerini ortaya koyacak şekilde aynı başlık altında toplanmıştır.

Varyans değerlerinin büyüklüğüne göre açıklayıcılığı en belirgin faktör grubu olan Faktör 1 baz alınarak girişimci kadınların kişilik özelliklerine göre iş-yaşam dengesi kurarken karşılaştıkları engel ve fırsatların değerlendirilmesi yapılmıştır. Oyuryüz (2013) tarafından, Tekirdağ'daki kadın girişimcilerin kişilik özelliklerinin önem derecelerini belirlemeye yönelik yapılan bu araştırma verilerine göre (Tablo 3) değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ve yüzdelik dağılımları belirlenmiştir. Tablo incelendiğinde kadınların sahip oldukları kişilik özelliklerinin başında 4.89 ortalama ile dürüst olma, 4.79 ortalama ile sabırlı olma, 4.71 ortalama ile fedakâr olma özellikleri görülmektedir. Girişimcilerde öncelikle bulunması gereken; 3.80 ile zorluklara karşı dirençli olma, 4.17 ile çevreyle baş edebilme, 4.18 ile rekabet edebilme, 4.21 ile risk üstlenme gibi girişimci kişilik özelliklerinin ortalama değerlerinin nispeten daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

İşletme sahipleri kişilik özellikleri açısından değerlendirildiğinde girişimci kişilik özelliklerine sahip kişiler girişimci olmayanlardan belirgin biçimde ayrıldığı tespit edilmiştir. Girişimcilerin çoğunlukla özgüven sahibi olma, risk altına girme, esneklik ve başarı gereksinimlerinin yüksek

düzeyde olduğu görülmektedir (Eyüboğlu, 2003). Risk üstlenme, özgüven sahibi olma, bir yenilik başlatma gibi kişilik özellikleri girişimcilik kavramının temel unsurları olmasına karşın kadın girişimciler açısından bu gibi kişilik özellikleri bazı kültürlerde gayet doğal karşılanıp desteklenirken, bazı kültürler de ise henüz yer edinmemiş niteliktedir. Girişimciliğin rahatlıkla kök salıp gelişmesini sağlayan girişimci kişilik özellikleri bütününe "girişimcilik kültürü" denir (İraz, 2005).

Ismail (2014) kadınların serbest iş hayatı içinde bulunmalarında fırsat olarak kabul edilebilecek kişilik özelliklerini; % 34.38 ile sorumluluk sahibi olma, % 54.4 ile zorluklara karşı dayanma ve % 34.38 ile yaptıkları işe özen gösterme olarak ifade etmiştir. Bu özellikler kadınların çalışma hayatlarında başarılı olmalarını sağlayacak baskın faktörler olarak yorumlanmıştır. Ancak % 37.5 ile aile desteğinin olmaması, % 28.12 ile yerel yönetimlerin desteklerindeki aksaklıklar, % 21.88 ile iş ve aile hayatını bir arada sürdürebilme zorluğu ve % 12.5 ile iş hayatında kadınların erkeklere göre daha az tecrübe sahibi olmaları kadın girişimlerinde karşılaşılan engeller olarak değerlendirilmiş ve bu engellerin kadınların serbest çalışma hayatlarında başarısız olmalarına neden olan faktörler oldukları yorumlanmıştır. Özdemir (2010)'e göre Eskişehir'deki kadın girişimciler mücadeleci olma, iletişim becerilerine sahip olma, çalışkan olma,

Tablo 3. Kişilik özellikleri (Oyuryüz, 2013)

Değişken	X	SS	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)
Çevre ile baş edebilen	4.17	0.86	0.9	4.5	10.8	44.1	39.6
Duygusal	4.46	0.85	0.9	4.5	4.5	27	63.1
Dürüst	4.89	0.31	0	0	0	10.8	89.2
Enerjik	4.32	0.81	0	4.5	8.1	37.8	49.5
Fedakâr	4.71	0.62	0	1.8	3.6	17.1	77.5
Gerçekçi	4.69	0.51	0	0	2.7	25.2	72.1
Hedefe yönelik	4.42	0.68	0	0	10.8	36	53.2
Hevesli	4.27	0.81	1.8	0	11.7	41.4	45
İdealist	4.7	4.88	0	1.8	16.2	36.9	44.1
Özgüvenli	4.6	0.6	0	0	6.3	27	66.7
Planlı	4.46	0.74	0.9	0	9.9	29.7	59.5
Rekabetçi	4.18	0.9	3.6	1.8	6.3	49.5	38.7
Risk üstlenen	4.21	0.86	0.9	2.7	15.3	36	45
Sabırlı	4.79	0.52	0	1.8	0	15.3	82.9
Sevecen	4.64	0.56	0	0.9	1.8	28.8	68.5
Sezgisel	4.41	0.88	1.8	2.7	8.1	27	60.4
Tecrübeli	4.19	0.98	0	9.9	10.8	29.7	49.5
Temkinli	4.57	0.68	0	1.8	5.4	26.1	66.7
Toleranslı	4.22	0.79	1.8	0.9	9	49.5	38.7
Yaratıcı	4.39	0.71	0.9	0	8.1	40.5	50.5
Yenilikçi	4.54	0.67	0	0	9.9	26.1	64
Zorluklara karşı dirençli	3.8	1.34	10.8	9.9	7.2	32.4	29.6

1-Hiç Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum

fırsatları değerlendirme ve sabırlı olma gibi kişilik özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Tekirdağ'daki kadın girişimcilerin kişilik özellikleri Eskişehir'deki kadın girişimcilerin kişilik özellikleri ile benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda; dürüst, sabırlı, fedakâr, gerçekçi ve kararlı kişilik özelliklerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Kadın girişimciler kendilerinde baskın olarak gördükleri bu kişilik özellikleri ile iş ve aile hayatlarında karşılaştıkları engellerin üstesinden gelebildiklerini ifade etmişlerdir (Oyuryüz, 2013).

En önemli faktör grubu olan kişilik özelliklerine göre Tekirdağ'daki girişimci kadınların iş-yaşam dengesi kurarken karşılaştıkları engel ve fırsatların bağlı olabileceği karakter özellikleri değerlendirilmiş; dürüstlük, sabırlı ve fedakâr olma gibi kişilik özellikleri iş-yaşam dengesi kurmada bir fırsat olarak görülmesine karşın girişimin devamlılığı için yeterli olmayacağı sonucuna varılmıştır. Araştırmalarda iş-yaşam dengesi kurmaya engel olan sorunlardan biri olarak tanımlanan zaman yönetimi, girişimcinin zamanı doğru kullanma becerisine sahip olmamasından kaynaklandığı görülmüştür. Çünkü girişimci kadın hem işletmesini yürütmek hem de aile, ev işleri ve çocukların yetiştirilmesinden sorumlu olduğu için var olan bir işi büyümeye yeterince zaman ayıramamaktadır. Bu sebeple kadın girişimciler kredi, bilgi ve danışmanlık için destek kuruluşlarına, bankalara ve diğer finans kuruluşlarına gitmeye, yetenek kazanmak için eğitim programlarına katılmaya, daha iyi müşteriler veya tedarikçiler araştırmaya yeterli zaman bulamayabilmektedir. Bu bağlamda zaman yönetimi birçok girişimci kadın için önemli bir engeldir. Kadın girişimciler çoğunlukla yorgunluk ve fazla sorumluluk nedeniyle ailelerine yeterince zaman ayıramamaktan şikâyet etmektedirler.

4. Sonuçlar

Kadının yaşam şekli, sosyal yapıdaki yeri ve aile içindeki sorumlulukları farklıdır. Evlilik, çocuk sahibi olma gibi durumlarda kadının sorumlulukları artmakta ve iş hayatının zaman alıcı temposuna uyum sağlamada zorluklar çekmektedir. İş-yaşam dengesi, kişinin iş ve özel yaşam rolleriyle aynı düzeyde meşgul olması ve bu rollerden aynı düzeyde tatmin olması (Greenhaus ve ark., 2003) olduğuna göre, girişimci kadının sorumlulukları ile iş hayatı içinde de ilgilenebilmesine uygun bir yapı oluşturulması kadının işe bağlılığını ve motivasyonunu arttıracaktır. İş-yaşam dengesini kurabilmiş kadın; zamanını yönetebilmeyi, kontrol edebilmeyi ve etkin kullanabilmeyi öğrenmiş,

işletmesini büyütme üzere çalışır hale getirmiş olacaktır.

Girişimci kadınların iş-yaşam dengesi sağlamak için uğraşmak yerine çalışma hayatlarında işletmesini ve iş hacmini büyütme üzere risk alma eğilimleri gösterme yönünde motivasyon oluşturmaları gerekmektedir. Ancak bu şekilde işi ve işletmesi üzerinde düşüncelerini yoğunlaştırıp, işinde başarı gösterebilecek ve süreklilik arz edebilecektir. Çeşitli eğitim faaliyetleri ile kendini ve işletmesini geliştirecek girişimci kadınlar için meslek odaları ve üniversiteler gibi kurumlar tarafından öncelikle; yöneticilik özellikleri kazanma, motivasyon sağlama, organize olma, zamanı etkin kullanma, sorunlar karşısında çözüm üretme, denetim kabiliyeti kazanma gibi konularda kişisel gelişim eğitimleri verilmelidir. Kadınların sahip oldukları işletmeler büyüdükçe iş-yaşam dengesi kurabildikleri gözlemlenmiştir. Girişimci kadınların işletmelerini büyütme üzere alacakları pazarlama ve etkili iletişim eğitimleri de girişimin devamlılığı açısından önem arz etmektedir. Kadınların iş-yaşam dengesi kurmalarına yardımcı olacak her türlü bilgi; televizyon, internet, dergi, gazete vb. kitle iletişim kanalları ile iş hayatı içindeki kadınlara girişimci kişilik özellikleri kazanmalarını özendirerek şekilde aktarılmalı, böylece serbest iş hayatı içindeki kadınlarda girişimcilik kültürünün oluşması sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Anonim, 2015. Girişimcilik 2013, Haber Bülteni. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18646> (Erişim tarihi: 15.01.2015).
- Büyükoztürk, Ş., 2002. Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32: 470-483.
- Ecevit, Y., 2007. Türkiye'de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım. Uluslararası Çalışma Ofisi Yayınları, Ankara.
- Edralin, D.M., 2012. Innovative work-life balance strategies of Filipina entrepreneurs: new evidence from survey and case research approaches. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 57: 201-208.
- Eyüboğlu, D., 2003. Girişimciliğin Geliştirilmesi. Milli Produktivite Merkezi (MPM) Yayınları, Ankara.
- Finlay, W.A., 2008. Work-life balance in women entrepreneurs: A phenomenological study. The School of Advanced Studies, University of Phoenix.
- Greenhaus, J.H., Collins, K.M., Shaw, J.D., 2003. The relation between work family balance and quality of life. *Journal of Vocational Behavior*, 63: 510-531.
- Hornby, P., Symon, G., 1994. Tracer Studies. Qualitative Methods in Organisational Research: A Practical Guide. London, pp. 167-186.

- Ismail, V.Y., 2014. The comparison of entrepreneurial competency in woan micro-, small-, and medium-scale entrepreneurs. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 115: 175-187.
- İraz, R., 2005. Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ'ler. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- Meeder, A.A., 2007. Entrepreneurial activity by women in rural South Dakota. Master of Science in Economics, South Dakota State University.
- Nakip, M., 2006. Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar. (Genişletilmiş 2. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Nunnally, J.C.Jr., 1978. Psychometric theory. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Oyuryüz, Z., 2013. Kadın girişimciler ve karşılaştıkları sorunların analizi: Tekirdağ ili örneği. Doktora tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Özdemir, A.A., 2010. Potansiyel girişimci olan kadınların motivasyon faktörleri ve Eskişehir'de bir araştırma. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 10: 117-139.
- Rey-Marti, A., Porcar, A.T., Mas-Tur, A., 2015. Linking Female Entrepreneurs' Motivations to Business Survival. *Journal of Business Research*, 68: 810-814.
- Soysal, A., 2010. Kadın girişimcilerin özellikleri, karşılaştıkları sorunlar ve iş kuracak kadınlara öneriler: Kahramanmaraş ilinde bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1): 71-95.
- Şekerler, H., 2006. Kadın girişimciler, karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Tekin, M., 2005. Hayallerin Gerçeğe Dönüşümü: Girişimcilik. Günay Ofset, 4. Baskı, Konya.
- Tutar, H., Küçük, O., 2003. Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi. 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.